

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciškaška ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 20.— K
pol leta . . . 10.— „
četrt leta . . . 5.— „
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 45 K.

Telefon uredništva
Štev. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.
„ „ dvakrat . . . 60 „
„ „ trikrat . . . 45 „
za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 30 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg štev. 17/III.

Poštna hranilnica št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Izredne doklade za aktivno učiteljstvo ljudskih in meščanskih šol

je dovolila deželna vlada z razglasom, ki ga priobčuje Ur. l. Izredne doklade znašajo toliko, kakor sedanja draginjska doklada in se bodo izplačevale od 1. majnika do vstetega 1. oktobra 1919. Učiteljstvu so se torej draginjske doklade dejansko zvišale za 100 odstotkov.

Dotični razglas slove:

Št. 1423.

RAZGLAS POVERJENIŠTVA ZA UK BOGOČASTJE

v sporazumu z ljubljanskim poverjeništvom ministrstva financ glede izrednih dokladov za aktivne učitelje na javnih ljudskih in meščanskih šolah v Sloveniji.

Vsem aktivnim učiteljem in učiteljicam na javnih ljudskih in meščanskih šolah v Sloveniji, ki prejemale draginjske doklade v smislu §§ 1. in 2. naredbe poverjeništv za uk in bogočastje in za finance z dne 13. decembra 1918, št. 225 Ur. l., se dovoljuje od dne 1. maja do vstetega 1. oktobra 1919 poleg sedanjih službenih prejemkov izredne doklade, ki znašajo mesečno toliko, kolikor sedanja mesečna draginjska doklada.

Višji šolski svet v Ljubljani izvede izplačevanje.

V Ljubljani, dne 13. maja 1919.

Dr. Verstovšek s. r.

Dr. Šavnik s. r.

Na pragu enakopravnosti.

Iz Belgrada nam poroča naš dopisnik, da je ministrski svet na predlog ministra prosvete Ljube Davidoviča odobril zakonski načrt, ki odpravlja celibat ljudskošolskih učiteljic. — Obenem čujemo zagotovilo, da bo učiteljsko materialno vprašanje v vsej naši državi rešeno po vzorcu učiteljstva v Sloveniji. Učiteljstvo bo uvrščeno v kategorijo B državnih uradnikov, to so uradniki s srednješolsko mature. Vbodoče torej odpade vsaka razlika med učiteljstvom in državnimi uradniki te kategorije in zavlada med vsemi državnimi činovniki popolna enakopravnost. — Kadar s pripori učiteljstvo svobodno vstop na vseučilišče ter dobi zakonito veljavno obvezno posečanje visoke šole, se pomakne materialno stališče učiteljstva v kategorijo A državnih uradnikov, to so uradniki z visokošolsko izobrazbo. — Kakor je iz te-

ga kratkega poročila razvidno, je smoteno, vztrajno in uspešno delo naših organiziranih slovenskih bratov odločilnega pomena za vse učiteljstvo kraljevine SHS.

V informacijo!

Ureditev učiteljskih plač, pokojnin in vdovnin; pritožbe; avanzma; 100% vojnodraginjske doklade.

Iz oddelka za ureditev učiteljskih plač na višjem šolskem svetu nam poročajo:

I. Za vse aktivno učiteljstvo v Sloveniji je na višjem šolskem svetu že dovršena ureditev plač po novi regulaciji, tako da tudi štajersko učiteljstvo prejme nove plače in doplačila za dobo od 1. januarja 1919 izplačane s 1. junijem t. l. — Te dni se razpošljejo okrajnim šol. svetom na Štajerskem novi dekreti za štajersko učiteljstvo.

II. Morebitne pritožbe proti uvrstitvi v plačilni razred in stopnjo naj se vlagajo le uradnim putem in ne naravnost na višji šolski svet.

III. Za ono učiteljstvo, ki se mu je v dekretu priznala pomaknitev v višji plačilni razred že s 1. junijem 1919, naj vlože šolska vodstva s priložitvijo dotičnega dekreta tozadevna službena poročila okrajnemu šolskemu svetu, ki se mora izjaviti o zadovoljivem službovanju dotičnega učitelja (učiteljice) v smislu § 1., odst. 2. —

IV. Za upokojeince, vdove in sirote se je tudi že pričelo z odmerjenjem pokojnine, vdovnine in odpravnine.

V. Vse aktivno učiteljstvo prejme od 1. maja t. l. dalje 100% vojnodraginjske doklade. Goriškemu, koroškemu in štajerskemu učiteljstvu se bo doklada izplačala zaeno s plačo 1. junija, kranjsko učiteljstvo pa prejme doplačilo za maj in junij v prvem tednu junija, ker se je na deželnem knjigovodstvu že nakazala kranjskemu učiteljstvu plača za mesec junij, pa so torej potrebni novi plačilni listi. V tem oziru ni torej potreba vlagati nikakih reklamacij. Goriško in koroško učiteljstvo dobi svoje prejemke v redu, v kolikor so javljeni sedanji naslovi deželnemu knjigovodstvu. Izmed učiteljstva na Štajerskem bo dobil morda še kdo po starem, a naj potrpi, ker so v teku informa-

cije. Ko bodo gotovi novi regulacijski listi, se dotičnikom že tekom meseca junija izplačajo doplačila od 1. januarja 1919 dalje.

Udarec.

Naredbo deželne vlade z dne 5. t. m. št. 413, smo priobčili v zadnji številki. Za danes se nocoj omeji je na opombo k l. poglavju, in sicer k § 1 b.

Učiteljstvo zanteva (prim. § 32. našega načrta sol. zakona!) za vse učiteljstvo naturalno stanovanje. Zahteva je gotovo sociama; temu ne more nince ugovarjati. Brez strene ne more biti nič, tudi učitelj ne, in kaksne težave so s stanovanji, to ve le tisti, kdor je sam to izkusil. Dobro in primerno stanovanje je polovica stanovske zadovoljnosti brez ozira na zdravje. Deželna vlada je hotela ugoditi tej zahtevi že sedaj z naredbo, češ, naj bodo vsi deležni dobrot stanarine! Ker pa ne more dati vsemu učiteljstvu takoj naturalnega stanovanja — da bi ga pa vsemu plačala, najbrže nima sredstev — zato je odredila, da se aktivitetne doklade z manjšajo za polovico, tako »prihranjena« druga polovica pa se da kot stanarina učiteljstvu, če nima primernega naturalnega stanovanja. Originalna rešitev, da bo volk sit in koza ceja! Ne bi se čudili, če bi bil podpisan pod naredbo kot edini Šusteršič; tako pa je podpisanih 7 mož, ki smo o njih trdno prepričani, da čutijo socialno ter imajo gotovo dobro voljo biti nam pravični. To izrečno naglašamo, da nas ne bi kdo napadno umel.

Neskrčeno aktivitetno doklado mora prejemati vsak, kdor je v aktivni službi. To je vendar bistvo in namen aktivitetne doklade. Te doklade torej ne smemo nikomur krajšati, pač pa gre učiteljstvu poleg aktivitetne doklade naturalno stanovanje, oziroma primerna stanarina, ako in in kjer ni naturalnega stanovanja. To je pravilno in pravično: če sem aktiven, dobivam aktivitetno doklado; če sem v službi, moram imeti tudi stanovanje, oziroma sredstva, da si stanovanje lahko preskrbim!

Ne bomo razmišljali, kako je moglo priti do take določbe.*) Polasča se nas

*) Bržkone zato, ker tudi državnemu uradniku, ki ima naturalno stanovanje, ne izplačujejo cele aktivitetne doklade. — Uredn.

pa trpkost. Danes, ko ima vsak delavec 30—50 K in vsak strokovni delavec dnevno 50—80 K — in še ne živi dobro — mra živeti učitelj z dnevno 10—20 K. Kako živi, najbrž ne pomislijo, ker bi nam sicer ne kreni še tega. Če res ne ve vlada, kako živimo, ji povemo še enkrat: stradamo! Stradamo tudi danes, ko je živil že dosti. V času, ko je vse za okroglo 15 krat dražje kot pred vojno, so naši prejemki 3 krat višji. Vsak otrok mora videti, da je naša stiska vkljub novim urejenim plačam in vkljub vsem draginjskim dokladam danes slinejša, kot je bila pred vojno. Zakaj? Zato, ker draginja petkrat presega vse naše prejemke. Seveda smo v zadnjih mesecih prenehali obesati svojo bedo na veliki zvon. Upostevali smo izrecne razmere, češ, saj to je samo prehodno — vidimo v bedi tudi nižje državno uradništvo — videli smo vsaj resno in najboljšo voljo nam pomagati — in smo molčali. A sedaj ne moremo več. Udarili so nas za našo skromnost naravnost v obraz. Upamo, da se zavedo krivice ter jo popravijo. § 1. b ne more obveljati, — in smo molčali. Če že nimajo sredstev za nas, da bi dali stanarino vsem, ki nimajo primernega stanovanja, naj vsaj ne krčijo še teh, za današnje razmere dovolj skromnih prejemkov. To boli! Srečna država, ki ima dobro šolo; a vedite, da je dobri šoli temelj dobro in zadovoljno učiteljstvo.

Tisti, ki nimajo naturalnega stanovanja, nimajo pač nobene koristi od tega, ako skrčijo aktivitetno doklado onim, ki imajo stanovanje. Na ta način ni nikomur nič pomagano, pač pa je en del učiteljstva na gotovih prejemkih oškodovan.

Ker smo že načeli vprašanje stanarine, ter so razmere na kmetih ter v mestih in trgih čisto druge, naj preciziramo § 32. našega načrta sledeče: Na kmetih imej vse učiteljstvo stanu primerno naturalno stanovanje, ki obsegaj vsaj eno sobo s pritliklinami. Pri vsaki šoli mora biti tudi vsaj eno kompletno družinsko stanovanje — najmanj 3 sobe s pritliklinami in kosom vrta — ki se odda obenem s podelitvijo učit. službe, kar pa mora biti v razpisu službe naglašeno. — V mestih in trgih prejemaj učiteljstvo, ki nima primernega naturalnega stanovanja, stanarino, kakor jo prejema drugo državno uradništvo. — Kot prehodna določba: Vse učiteljstvo, ki

*) Stalno na dekliških zavodih ženskim prosilcem, na ostalih zavodih moškim. — Op. pis.

LISTEK

† Cirili Delejevi.

V pratiki berem črno na belem, da je maj, a v mojem srcu je zima...

Od koroške strani sem grmi, kakor bi se podirali gorski velikani od jeze in sramu, videč nezaslišano sramoto, kako je elita bivše avstrijske armade zapustila svoje važne postojanke in strahopetno beži po naši dolini, da reši nekaj let svojega omlednega življenja.

Meni se pa zdi, da čujem bobnenje črne grude, ki pada na Tvojo krsto...

Kako velika si, Cirila! Nihče ni vedel, da boš še toliko let... Kar nenadoma te vzame noč, in iz ljubljanske bolnišnice pride pismo: »Jutri grem pod nož. Ne bojim se ničesar.« Tako si mogla ravnati le Ti, ki si bila navajena prenašati trpljenje in bolesi in jih mojstrsko skrivati za za-

veso veselega smehljaja. Dobro si varala z njim okolico, mene nisi, ker imam, hvala Bogu, dar, da vidim človeku v dušo.

Veliki pisatelj »življenjepisa idealista«, ki si poznal učiteljsko bedo do zadnje nianse, tako da je starejši moj tovariš, ko je prebral Tvojega otroka »Martina Kačurja«, ves prestrašen vzkliknil: »Prečudno je to: Ne poznam Cankarja osebno in mislim sem, da on mene tudi ne, a sedaj me ta strela popiše. Vse se ujema do zadnje pičice, samo ubiti se še moram.« Ti, Ivan Cankar bi nam bil moral še podariti tudi življenjepisa idealne slovenske učiteljice, ki je celo desetletje kakor granit trdim glavam žrtvovala v tako pustem kraju, da pobožni romar takoj dobi 360 dni odpustka, če ga samo za trenutek poseti. Ali bo narod tam gori vedel ceniti Tvoje žrtve?

Cirila, koliko časa je, odkar smo se vračali z odhodnice tovariša Joškota iz Bočene? Nemara, da bi človek v mehki cesti še našel stopinje naših nog! Ko smo zavili v tisto pusto sotesko, se Ti je zaho-

telo ravnine, polja, solnca, škrančkov in prosila si me, da Ti naj preskrbim službeno razpredelnico.

Prošnja še ni bila napisana za premeštev, in že je nadzornik, tisti nadzornik, ki edini dobera pozna učiteljevo delo, pravično izpolnil razpredelnico. In dušo je premestil v višave, telo pa v najlepšo ravnino na svetu: Vse bogastvo solčnih žarkov, katerih je na mračni osojini Tvoje srce tako pogrešalo, je sedaj razlito nad Teboj, in škrančkov zbor Ti prepeva...

Ko moja otroka dorasteta, poromano tja k Sv. Križu na prekrasno ljubljansko polje in tam jima porečem:

»Tu notri je srce naše blage prijateljice Cirile. V tistih strašnih apokaliptičnih časih, ko po cele tedne ni bilo skorjice kruha pri hiši in je bila stiska tako velika, da ti je človek, kateremu si bil, idealist, brezplačno pet različnih prošenj napisal, z mirnim srcem prodal zeljato glavo po kroni, v tistih nepozabnih časih se je to zlato srce dostikrat spomnilo vaju slabot-

nih črvičkov in je preskrbelo mleka, moke in drugih živil.

Otroka, zahvalita se z molitvico!«

Od druge strani nam pišejo o pokojni tovarišici Delejevi:

Dne 8. maja t. l. je opoldne s šolskega poslopja v Novi Štiti nenadoma zaplapolala črna zastava, znak toge in žalosti. Ljudstvo, zapazivši črni prapor, se je začelo izpraševati in ugibati, kaj naj pomeni? A le prekmalu se je razširila pretožna vest, da je neizprosna smrt s svojo trdo koščeno roko nagloma zadušila in uničila še pred kratkim prav veselo in živahno, nam vsem priljubljeno življenje dične, vedno prijazne in šegave učiteljice Cirile Delejeve. V najlepši in nadebudni mladosti je morala skoraj nenadoma zapustiti ta tožni svet, poln nevhvalečnosti, gorja in krutosti ter se preseliti v lepšo in boljšo deželo, kjer ni žalosti, skrbi in grenkih solz.

Cirila Delejeva je bila rojena v divno-krasni Savinjski dolini na Rečici dne 5.

nima naturalnega stanovanja, prejema stanarino v višini, da more najeti stanu in krajnim razmeram primerno stanovanje.

Tako bo ustrezno vsem, in naša deloljubna volja se dvigne v veselem razpoloženju.

KOMPOLJSKI:

Preosnova šol v Mariboru in okolici.

Že drugi mesec poteka h koncu, odkar se je preosnovalo šolstvo v Mariboru in okolici. Skoro stotica tovarišev in tovarišic je dobilo kratkoma ukaz, da mora tekom par dni prevzeti nova mesta na tej najvažnejši postojanki naše severne meje. In vendar ni bilo do danes še nobenega glasu o tem, niti v dnevnem časopisu, niti v našem stanovskem glasilu razven imenovanj. Čudno! Ali se godi našim ljudem na novih postojankah tako dobro, da se ne oglašijo, ali pa morda tako slabo, da se niti oglašiti več ne morejo. Zato dovolite meni za danes samo nekaj pripombo!

Prvič je veliko vprašanje, ali je bil ravno 1. april prikladen za tako globoko sezajočo preosnovo ali ne. Ne zaradi tega, ker je ravno 1. april — ki je za marsikakega postal usodepolen — ampak ker je bilo sredi leta. Pa to je zadeva višjih oblasti, ki so imele — upajmo vsaj — dovolj tehtnih in važnih razlogov, da je prišlo do tega takorekoč kar čez noč. Zakaj z usodo tolikih posameznih učnih oseb in učiteljskih rodov in se vendar ne bo nihče igral. Eno pa je gotovo, kar mora vsakdo priznati: Take preosnove v tako velikem obsegu so vedno preuravnjene, dokler nimamo trdnih garancij in popolnega varstva glede končno veljavnih mej. To je dovolj trpko okusilo vse slovensko koroško učitelstvo v moralnem in gmotnem oziru ravno te dni po nepričakovani velikanski polomiji na Koroškem. Pa tudi štajersko učitelstvo na meji in na raznih jezikovnih otokih je preživljalo in še preživlja težke ure zaradi tega.

Taka preosnova je silno težka bodisi za oblasti, kakor tudi za učitelstvo in šolsko mladino. Delo v takih šolah se niti ne da primerjati delu po drugih šolah. Za to bi se moralo dati učitelstvu vsaj predpogoje, da bi bilo prosto drugih skrbi. Tu pa ni bilo prav nič preskrbljeno bodisi glede stanovanja, bodisi glede prehrane. Ako bi bile normalne razmere, je seveda to postranska stvar. A v teh časih, ko so v mestih in okolici zasedeni vsi kotički, ko lahko porabiš svoj tedenški zaslužek za prehrano sebe in svoje obitelji v enem dnevu — to niso mačje solze. Nihče se ni vprašal, kako boš živel ti, kako tvoja obitelj. Tu imaš dekret, pa idi!

K vsemu temu pa pride še regulacija naših plač in prememba v izplačevanju. Novo urejevanje plač se vrši že od januarja in se bo vršilo bogzna do kdaj. Obiljubljeno imamo na papirju, a od tega ne moremo živeti. In vendar so slučaj, da na novo premeščene učne osebe še dosedaj niso dobile niti plače ne za april, še manj pa za maj, da ne omenjam draginskih doklad in petmesečnih zastankov po regulaciji plač. In danes, ko to pišem, je 18. majnik, prosim!

Vemo, da ni mogoče vsega naenkrat. Razumevamo nov položaj oblasti in potrpiamo do skrajne meje. A praznega želodca ne potolažijo nobene še tako lepe papirne obljube niti ne učitelju, niti njegovim rodovini.

Uradništvo, ki mora opravljati službo, ločeno od svojih rodov in, dobiva za to posebne dnevnine. Nas vedno enačijo z uradništvom, a imamo to proketo smolecembra 1889. Doprčila je 3 letnike višje deklishe šole in 1 letnik pedagoškega tečaja v Ljubljani ter bila nastavljen z dekretom z dne 29. septembra 1911, št. 446, kot provizorična učiteljica na dvorazrednici v Novi Štifi pri Gornjem gradu. Po dovršenem izpitu učne usposobljenosti z dne 19. novembra 1913. je bila na tej šoli nastavljena stalno, kjer je do prezgodnje smrti delovala neumorno, vestno in v popolno zadovoljnost predstojnikov, tovarišev, staršev in šolske mladine. Po smrti prejšnjega organista je prostovoljno in prav izvrstno opravljala tudi orglarsko službo. V velikih počitnicah 1918 je odšla k svojim sorodnikom v Pakrac pri Osijeku na obisk, odkoder se je zaradi hudega prehlajenja na železnici vrnila bolna k svojim ljubljenskim roditeljem na Rečico. Od takrat ni več prav okrevala, a se je vedno hlabila, dokler ni bila prisiljena oditi k operaciji v Ljubljano, odkoder se ni več vrnila. Dne 8. maja t. l. prejme šolsko vodstvo brzojavko, da je po težki operaciji čez 2 dni preminula nam vsem preblaga Cirila. — Ohranimo ji časten spomin! J. K.

lo, da je vse le na papirju, in kakor hitro smo enaki — vsaj na papirju — že nam uide uradništvo naprej. — Hlapec Jernej pa zopet caplja zadaj že na papirju, še dalje zadaj pa v resnici.

Morda je nas kdo izmed tovarišev zavidal za ta začasna mesta — saj smo vsi ljudje. Dotični naj se potolažijo. Ko bodo razpisana mesta v stalno nameščenju, bodo lahko dotični večinoma zasedli te postojanke; zakaj marsikdo izmed mučenikov na sedanjih križevih poti bi rajši že danes zapustil to mesto nego jutri. Zavidanja ne zaslužimo zaradi ugodnosti in dobrot bodisi v šoli ali zunaj nje, ampak zaradi trpljenja in potrpljenja. — Zdi se mi pa, da smo mnogo bolj vredni pomilovanja in obžalovanja, ker smo prišli tako daleč, da prenašamo vse to molče vsak za sebe. Ako ne bi imeli dovolj drugih vzrokov in interesov, da bi se strnili zaradi enotnega postopanja v mnogih vzgojnih in šolskih vprašanjih, bi nas moral vsaj naš gmotni položaj in naše stanovanjske razmere prisiliti, da bi se zbrali vsi taki trpini in povzdignili svoj glas skupno, in sicer tako glasno, da bi slišali celo tam, kjer nam morejo in morajo pomagati!

Nameščenje učiteljstva.

Imenovanje učiteljstva v ... je rodilo dokaj razburjenja med tovarišicami. Odljubil sem sprožiti debato v učit. društvu in v »Učit. Tovarišu«. Vsi skupaj iščemo poti za pravično in najbolj primerno nameščenje učiteljstva. Izjavljam vnaprej, da ne mislim in nočem kritikovati nobene osebe, niti dejanja, zdi se mi pa ne le uместno, temveč naravnost potrebno o tem razpravljati. Omenim naj nekaj izrednih slučajev!

Odlčen slovenski učitelj z izpitom za meščanske šole, odlčen kot strokovnjak in odlčen kot značaj je zapostavljen. Ostal je na ljudski šoli, mnogo učiteljev (učiteljic) brez izpita in potrebne izobrazbe pa poučuje na meščanski šoli.

Odlčna slovenska učiteljica je zalela izpremeniti sužbeno mesto. Po pravici bi jo morali upoštevati; priporočil bi jo krajni in okrajni šol. svet, kakor tudi učit. organizacija. Zadovoljna bi bila z eno med 40. oddanimi službami, a niti vedela ni, da se bodo oddale. Ko smo izvedeli, da se službe pod roko dele, je bilo že prepozno se potegovati.

Učitelj, zaveden po svojem sorodniku, je zašel na kriva pota. Zaradi njegovega značaja ga ni upošteval ne krajni, ne okrajni šolski svet, tudi učiteljska organizacija bi ga ne mogla priporočati; a pod roko je šlo in še prav dobro. V pogovoru je rekel tovarišu, ki mu je usoda tudi v novi dobi sila nemila: »V prvi vrsti moram gledati na svojo korist, kaj značaj! — Kaj Vam pomaga značaj, kaj Vam pomaga Vase delo? S tem se nikamor ne pride!« — Tožna nam majka!

Učitelstvo želi, da se vse službe dele enakomerno in po istem principu: ali se vse službe razpišejo, ali pa se vse dele pod roko. Največji vpliv pri nameščenju pa mora imeti tisti, ki ima največji interes na procvitu šolstva — učitelstvo samo, t. i. učit. organizacija. Posameznik se lahko zmoti, lažje krene na pot pristranosti; skupnost pa varuje skupno korist, ki mora biti nad koristjo posameznika. Organizacija lahko vedno dobi točne in zanesljive informacije potom društva, ima jasen pregled po vsej domovini in lahko enakomerno deli pravico.

Terjali smo leta in leta kruha, prejimali le drobtine, šele sedaj so nam urezali košček. Vpliv je ugoden, ker se deli pravično. Terjamo pa tudi pravico, bolj kakor kruha smo potrebni in željni pravice.

Cerkev — duhovniku, pravosodstvo — juristu, šola pa — učitelju! —

Predlogi o reformi telesne vzgoje.

V imenu ankete poroča Ivan Bajželj.

Slovenska Sokolska Zveza v Ljubljani je sklicala anketo za reformo telesne vzgoje, ki so se je udeležili strokovnjaki, šolniki in zdravniki ter sklenili sledeče smernice o telesni vzgoji v kraljestvu SHS.

I.

Splošna načela.

Potreba telesne vzgoje je splošno priznana. Zato je tudi zahteva, da bodi deležen telesne vzgoje vsak v isti meri kakor duševne vzgoje, popolnoma upravičena. Tudi zgodovina nas uči, da so Grki, Rimljani in drugi narodi uvidevali potrebo telesne vzgoje in da je njih kultura procvitala le do dobe, dokler je bila telesna vzgoja bitsveni del vzgoje sploh. V isti meri, kakor so zanemarjali ti narodi svojo

telesno vzgojo, je propadal tudi narod sam. V novejši zgodovini zasledujemo vedno in pri vseh kulturnih narodih vnete zagovornike telesne vzgoje. Bili so to šolniki, zdravniki in izobraženci sploh, ki so se z vso vmeno zavzemali za telesno vzgojo ter ustvarjali posebne sestave telesnih vaj, ki so z njimi izkušali dvigniti in sistematično urediti telesno vzgojo naroda, poudarjajoč pri tem narodnostni moment. Vsi ti propagatorji so si stavili kot nalogo telesne vzgoje ublažiti slab vpliv šole na telesni razvoj učeče se mladine, utrditi in okrepiti narod, da bo kljuboval vsem velikim naporom, narediti ga močnega in ga ohraniti pri zdravju, da bo v slučaju potrebe zmožen braniti tudi svojo domovino. Telesna vzgoja bodi torej podpora razvijajočemu se telesu, da se to ne razvija enstransko. Vrhutega je telesna vzgoja v jako ozki zvezi z duševno vzgojo, tako da jo prva v mnogih ozirih izpopolnjuje. Zlasti blagodejno vpliva na razvitek značaja; prišvojimo si pa po tej poti tudi mnogotere duševne čednosti in vrline, kakor pogum, samozavest, odločnost, vztrajnost, prisotnost duha itd. ter se navadimo obvladati svoje telo. Tudi za žensko mladež je telesna vzgoja nujno potrebna posebno pa z ozirom na materinstvo, ker le zdrava žena rodi zdrav rod.

Kakor je država poklicana, da oskrbuje duševno vzgojo vsega naroda, z isto pravico smemo zahtevati, da skrbi tudi za telesno vzgojo. Naravno je, da se vrši telesna vzgoja vzporedno z duševno vzgojo, zato sodi telesna vzgoja v šolo, in sicer v vsako šolo. Ker patesna vzgoja nizaključena z šoloobvezno dobo in ker je ravno v tem času, t. j. od 15. leta dalje, telesna vzgoja najbolj potrebna, zato naj jo prepusti država v tej dobi telovadnim organizacijam.

Slov. Sokolstvo z veliko vmeno goji telesno vzgojo in vabi v svoj krog vse sloje slovenskega naroda; potom svojih izobraževalnih odsekov pa širi tudi splošno izobrazbo med narodom. Tako izkuša dvigniti narod telesno in duševno. S takim delom izdatno podpira državo in ji odvzema veliko breme. Uместno bi bilo, da država to organizacijo moralno in gmotno podpre.

Naša telesna vzgoja ni na vrhuncu, treba ji je reforme in po možnosti izednaceja v vsem kraljestvu. Kot glavno sredstvo za telesno vzgojo velja še vedno telovadba. Ta naj se vrši po Tyrševem sistemu. Ta sestav je pri severnih Slovanih (Cehih in Rusih) že prebil preizkušnjo in se popolnoma obnesel, zato ga smemo z mirno vestjo prevzeti. Izpopolnimo ga pa še vedno lahko z vsemi najlepšimi in najboljšimi telesnimi vajami.

Prava telesna vzgoja pa se ne sme vršiti samo v zaprtih prostorih. Kadar dopuščajo vremenske razmere, mora mladina pod milo nebo, tu naj se kreta in giblje v čistem zraku in solncu. V ta namen naj služijo igre pod milim nebom, izleti in lahka turistika. Nismo ozkosrčni, prevzemimo tudi športne vaje. Tudi šport ima mnogo klenega zrna, ki ga moramo izrabiti pri telesni vzgoji. Zavarujemo se pri športu samo proti eni točki, ta je pretiravanje. Telesna vzgoja ne zasleduje športnih rekordov, njen namen je zanesti gotove športe v splošnost, da jih bo deležna večina naroda, ne posemezniki, ki se lovijo za svetovnimi rekordi. Vsak šport ni za vsako starost, zato moramo previdno izbirati in vsako športno vajo starosti primerno prilagoditi. Odločno pa mora zavrniti šola sirovost in podivjanost, ki se kaj radi pojavita pri športih.

Lahka atletika tvori mejo med športom in telovadbo, ona takorekoč spaja ti dve panogi telesne vzgoje. Sprejmimo jo! O njej velja isto, kar smo rekli o športih. Lepa in popolna izvedba vaje, ne pa dosega rekordov, bodi geslo pri lahki atletiki. Pri vsej opreznosti pa ne smemo popolnoma izključiti tekem, ki naj se vrše med istovrstnimi in sorodnimi zavodi. Tekme zbujajo veselje in zanimanje do stvari ter pospešujejo družabnost in strpnost, dokler se vrše v mejah prijateljstva. Nikdar pa naj ne bo namen tekem in javnih nastopov pokazati javnosti peščico najboljših telovadcev, pritegniti je k takim prireditbam vselej vse, tu naj se pokaže delo celote, ne pa posameznika.

Da dobi šola za telesne vaje potrebne časa, bi bilo treba uvesti skozi vse leto nerazdeljen pouk. Za znanstvene predmete bi se uporabil popoldanski čas, za telesno vzgojo pa popoldnevi. Dve tedenski uri zadoščata za telovadbo v ožjem smislu in naj bi bili uvrščeni med znanstveni pouk ter vsaj deloma služili za duševni odpočitek. Za vse ostale panoge pa bi se porabila dva popoldneva na teden, in sicer vselej po 2 uri skupaj. Tako bi učencem preostalo še vedno časa dovolj za domače učenje in ponavljanje v šoli predelane tvarine. Da bi imeli učenci v takih popoldnevih res priliko udeleževati se nemoteno telesnih vaj, bi se morala šola v

toliko ozirati na telesno vzgojo, da bi učenci v teh popoldnevih ne dobivali domačih pismenih vaj. Pri izbiranju posameznih panog bi se morali ozirati na letni čas, vremenske razmere in na starost učencev. V času, ki bi ne bil primeren za gibanje pod milim nebom, bi se zaposlili učenci v telovadnicah, kjer bi se vršila telovadba v vrstah, ki bi jih vodili boljši učenci. Seveda ne bi bil kos vsemu delu en učitelj. Udeležba pri vseh telesnih vajah mora biti obvezna, ker se, kakor kaže izkušnja, navadno najbolj potrebnih dijakov najrajši odtegujejo telesnim vajam. Izjeme sme dovoliti le zdravnik. Obvezna udeležba pri popoldanskih vajah bi veljala le za učence mestnih šol in v industrijskih krajih. Učenci kmetijskih šol imajo itak priliko dovolj za gibanje pod milim nebom, ki morajo opravljati po končanem pouku doma kmetiška opravila.

Vsi predpisi in zakoni pa postanejo iluzorni, dokler nima šola potrebnih in prav za telesno vzgojo. Vsaka šola mora imeti število učencev odgovarjajočo telovadnico s potrebnim orodjem v zadostnem številu. Poleg telovadnice v neposredni bližini šolskega poslopja, oziroma telovadnice naj bo pripravno telovadišče. Za igro pod milim nebom in za lahko atletiko pa je treba v mestih in industrijskih krajih pripravih igrišč. To bodi raven in primeren ograjen prostor s shrambo za igrala in drugo orodje. Država mora imeti zakonito moč, da v slučaju potrebe lahko prisili dotično občino, da dá na razpolago potreben prostor.

Nad vse važno je tudi vprašanje javnih kopališč v velikosti, da so primerne tudi za plavanje. Ne smela bi jih pogrešati nobena občina, ker bi se s takimi napravami nedvomno dvignila snaga vsega prebivalstva, kar bi jako omejilo nevarnost epidemij.

Telesne poškodbe pri izvajanju različnih telesnih vaj seveda niso popolnoma izključene. Pri vsej pazljivosti voditeljev se dogode taki slučaj. Za to bi morala skrbeti država, da s potrebnimi odredbami skrbi za kritje stroškov pri poškodbah bodisi z obveznim zavarovanjem proti nezgodam ali z državno podporo.

Predvsem pa bodi skrb države, da s vzgoji potrebno število strokovnih izobraženih vzgojiteljev, ki bodo prevzeli telesno vzgojo v svoje roke. Želeti bi bilo, da je vzgoja vseh teh za vse kraljestvo enotna, ker bi bila potem tudi telesna vzgoja mladine enotna. Vzgoja strokovnjakov je odvisna v glavnih obrisih v III. odstavku Principa, da bodi telesna vzgoja v rokavi duševnih vzgojiteljev, stremi za enakopravnostjo duševne in telesne vzgoje. Pa tudi dejstvo, da učitelj pri telesnih vajah bolje spozna značaj in voljo učencev nego pri znanstvenem pouku ter si lažje ustvari pravilno sodbo o duševnih zmožnostih učencev, govori za obojno vzgojo v eni osebi.

Preden pa pride država v položaj vzgojiti si zadostno število strokovnih učnih oseb za telesno vzgojo, bi bilo umerjeno pritegniti k temu delu v slučaju ne manjkajajo šolnikov, ki imajo veselje za to, izobražene strokovnjake naših organizacij, ki se pečajo s telesno vzgojo.

Da naj bodo nadzorniki in referenti za telesno vzgojo strokovnjaki in obener šolniki, menda ni treba utemeljevati.

Končno bodi omenjeno, da velja vsa, kar smo govorili o učencih in učiteljih, enaki meri za učenke in učiteljice s potrebnim ozirom na žensko telesno vzgojo.

II.

Zakon o telesni vzgoji za mladino.

§ 1. Telesna vzgoja je na vseh šolah za učence in učenke obvezna.

§ 2. Telesna vzgoja je enakovredna duševni vzgoji.

§ 3. Panoge telesne vzgoje so:

- telovadba po Tyrševem sistemu;
- igre pod milim nebom;
- izleti, pešpotovanja, lahka turistika;
- plavanje, veslanje, drsanje, sankanje, smučanje;
- borjenje, lahka atletika (tek, skok, metanje diska, kopja, krogla, žoge).

Podrobnosti določajo učni načrt in izvršilni predpisi.

§ 4. Obvezni sta:

- 2 tedenski uri telovadbe na šolski telovadnem prostoru;
- dva tedenska popoldneva za druge panoge telesne vzgoje zlasti v mestih in industrijskih krajih. Te popoldneve ni pismenih domačih nalog.

§ 5. Država preskrbi lokalnim meram primerne prostore, kjer se izvaja v § 3. navedene panoge telesne vzgoje.

§ 6. Telesna vzgoja je poverjena samo strokovnim učiteljem (učiteljicam).

Prehodna določba: Dokler ni dovolj strokovnih učiteljev (učiteljic) na razpolago, išči šola pomoči pri obstoječih telesnih vzgojnih organizacijah.

§ 7. Država nosi stroške in prevzema odgovornost za vse telesne poškodbe in njih posledice, povzročene po izvrševanju zakona o dolžnostni telesni vzgoji.

§ 8. Med učnimi predmeti vseh šol je tudi pouk o higieni.

§ 9. Nadzorniki za telesno vzgojo mladine so samo usposobljeni telovadniki učitelji (učiteljice).

§ 10. Referenti (referentinje) za telesno vzgojo so pri ministrstvu za prosveto, in pri državnem oddelku za zaščito dece.

§ 11. Telesno vzgojo šoli odrasle mladine prevzemajo društva in zavodi za telesno vzgojo, ki jih država izdatno podpira.

III.

Vzgoja učiteljev (učiteljic) telovadbe.

A. Srednje šole.

Za vzgojo učiteljev (učiteljic) telovadbe na srednjih šolah se ustanovi na inštitutski fakulteti telovadna šola z vzgojno telovadnico in telovadstvom, na medicinski fakulteti pa fiziološki inštitut.

Naloga te telovadne šole je vzgojiti učitelje telovadbe za vse srednje in njih sorodne šole v krajevstvu. Na tej šoli se ustanovi tudi ortopedski zavod, kjer se kandidirajo praktično veščajo v ortopedicini telovadbi. Šolo vodi profesorski zbor, obstojec iz učiteljev telovadbe, profesorjev moznosti in medicine te šole. Naloga zboru je skrbeti za ves uspeh šole, predlagati v imenovanje učitelje te šole in pomožne sile, skrbeti za gospodarsko stran in za vse ostale stvari. Ravnatelj zavoda vodi učiteljski zbor za dobo 5 let, kandidati, ki se morejo posvetiti tej stroki, morajo imeti v znanjem letnem izpisevanju končane srednje šole iz telovadbe najmanj red dobro in morajo biti fizično zmogni za telovadbo. V postev pridejo filozofi obče in taki, ki imajo telovadbo v zvezi z enim znanstvenim predmetom kot skupino. Te skupine določijo profesorski zbor modroslovne fakultete.

Študijska doba traja 2 leti, in sicer: Prvo leto: Anatomija, fiziologija in higiena na medicinski fakulteti. Estetika, fizika in kemija, v kolikor so potrebne za telovadbo na filozofski fakulteti. Praktična telovadba vsak drugi dan po 2 uri, poleg tega igre, lahka atletika in športi, ki so primerni za mladino.

Drugo leto: Prva pomoč pri nezgodah in ortopedična telovadba. Teorija: Pojem, naloga in sredstva telesne vzgoje. Metodika, asistenca, zgodovina, orodjeslovje in telovadni sestavi. Praktična telovadba kakor v prvem letu.

Filozofija, logika in pedagogika so za kandidate obvezni predmeti, ki jih mora kandidat poslušati itak kot filozof, ker ima poleg telovadbe še en znanstveni predmet; izpit iz teh predmetov mora položiti, preden konča izpit iz telovadbe. Izpite iz vseh navedenih predmetov polagajo kandidate koncem vsakega leta, iz praktične telovadbe, iger, lahke atletike in športov koncem drugega leta. Kandidat, ki nima izpita iz predmetov prvega leta, ne more vstopiti v drugi letnik. Ker traja študijska doba za znanstvene predmete 4 leta, sme kandidat po prebiti izkušnji za telovadbo še kot filozof prevzeti službo asistenta za telovadbo na srednji ali sorodni šoli proti primerni nagradi.

B. Ljudske in meščanske šole.

Za kandidate na učiteljskih je telovadba obvezen predmet, enako tudi na pedagogiju (pedagoški akademiji). Vsak absolviran kandidat mora biti o telesni vzgoji toliko poučen, da more voditi telovadbo in telesno vzgojo sploh na ljudskih in meščanskih šolah. V ta namen je izpopolniti učni načrt za telovadbo na učiteljskih in se je pri sestavi učnega načrta za pedagogije ozirati tudi na telesno vzgojo. Kandidatje morajo dobiti tudi teoretičen pouk o vseh predmetih, ki sodijo k telesni vzgoji.

Za podrobno izdelanje telesno-vzgojnega reformnega programa na vseh šolah naj se izbere posebna komisija, obstoječa iz zastopnikov šolstva, športnih in sokolskih organizacij.

Za prehodno dobo naj se ustanovijo telovadni tečaji za učitelje in učiteljice ljudskih, meščanskih in srednjih šol, ki jih naj vodijo tozadevni strokovnjaki.

JAKOB DIMNIK:

Zakoniti predpisi glede verskih vaj.

Razpis višjega šolskega sveta z dne 8. sušca 1919, števil. 2422., ki se tiče nadzorstva pri verskih vajah šolskih otrok, zlasti pri šolski službi božji ob nedeljah in praznikih, je povzročil nesoglasje med učitelstvom in pa med cerkvenim in šolskim oblastvom, ker se je napačno tolmačil. Nekateri župni uradi so na podsta-

vi tega razpisa kar kratkoma uvedli brez dogovora z okrajnim šolskim oblastvom in ne oziraje se na krajevne razmere skupne šolske maše pod nadzorstvom učiteljstva. Tega namena ni imel zgoraj imenovani razpis. Napačno so tolmačili ta razpis tudi nekateri veroučitelji, ki so svojo posebno izjavo o opazovanju glede nadzorstva pri šolski službi božji kar preko šolskega vodstva poslali na župni in dekanjski urad ali na okrajno šolsko oblastvo. Ne eno ne drugo ni bilo pravilno, ker so postopali na ta način kot oblastvo nad šolskim vodstvom. Tudi tega namena ni imel razpis vsjega šolskega sveta. Tudi ni bilo prav, da se je razposlal razpis po vsej Sloveniji. Da se ublaži nastalo nesporazumljenje in nesoglasje, zato sem zbral v naslednjem zakonite predpise, ki se tičejo verskih vaj, kar sem jih našel v zakonskih zbirkah, ki so mi bile na razpolago. Ti predpisi naj bodo v ravnanje tudi učiteljstvu, da ne pride ta ali oni navzkriž s šolskim oblastvom!

Ti razpisi se glase:

1.) Najvišje vodstvo in najvišje nadzorstvo vsega šolstva in vzgojstva gre državi. (§ 1. zakona z dne 25. maja 1868. leta.)

2.) Brez prikrajšanja nadzorovalne pravice, ki jo ima država nad šolstvom in vzgojstvom (§ 1. zak. z dne 25. maja 1868. l.), je prepuščeno dotični cerkvi ali verski družbi, da verski pouk in verske vaje za različne vernike v ljudskih in srednjih šolah oskrbuje, vodi in neposredno nadzira. (§ 2. zakona z dne 25. maja 1868. l.)

3.) V § 2. zakona z dne 25. maja 1868. l. izrečeno načelo o razmerju med šolo in cerkvijo, ki je po njem oskrbovanje, vodstvo in neposredno nadzorstvo verskih vaj prepuščeno dotični cerkvi ali verski družbi, ni izgubilo veljave. (Izvršilni predpis k § 129. dokončnega šolskega in učnega reda z dne 29. septembra 1905. l.)

4.) Verske vaje so po § 1., 3. in 5. državnega šolskega zakona z dne 14. maja 1869. l., oziroma z dne 2. maja 1883. l. integrirajo (celokupen) del veronauka na javnih ljudskih šolah; zato ne more biti udeležba pri verskih vajah prepuščena na izvoljo učencev ali staršev. (Min. odredba z dne 22. maja 1876. l.)

5.) Odredbe cerkvenih oblastev o verskih vajah je šolskemu voditelju naznaniti po okrajnem šolskem nadzorstvu. Odredbam, ki se ne ujemajo z obćim šolskim redom, se odreka oznanitev. (§ 5. drž. šol. zakona.)

6.) Odredbe cerkvenih oblastev o verskih vajah naznanja okrajno šolsko oblastvo po § 5. državnega šolskega zakona o ljudskih šolah voditelju šole in jih sporoča tudi krajnemu šolskemu oblastvu. (§ 9. sol. in uč. reda.)

7.) Cerkevna oblastva morajo svoje odredbe pravočasno naznanjati okrajnemu šolskemu oblastvu, da se more o njih redno razpravljati pri okrajnem šolskem oblastvu. (§ 9. š. i. u. r.)

8.) Odredbe cerkvenih oblastev o verskih vajah je vsaj 8 dni poprej naznaniti okrajnemu šolskemu oblastvu. (Izvršilni predpis k § 9. š. i. u. r.)

9.) Kadar okrajno šolsko oblastvo in cerkveno oblastvo (župni ali dekanjski urad) ne soglašata o izdanih odredbah, je izprostiti ukazila deželnega šolskega sveta. (Izvršilni predpis k § 9. š. i. u. r.)

10.) Če nastanejo glede odmere verskih vaj med okrajnim šolskim svetom in cerkvenim oblastvom difference, razsodi o tem deželni šolski svet. (Razsoda upravnega sodišča z dne 10. januarja 1894. l.)

11.) Odredbe cerkvenega oblastva o bogoslužju naj okrajno šolsko oblastvo po krajnem šolskem oblastvu oznaniti šolskemu voditelju. Ako bi se okrajno šolsko oblastvo razprlo s cerkvenim oblastvom zaradi tega, koliko naj bo bogoslužja, redaj razsodi o tem deželno šolsko oblastvo. (§ 50. starega šolskega in učnega reda, ki pa ni več v veljavi.)

12.) Ob oznanilu na okrajno šolsko oblastvo določi, v kateri meri se šolski otroci, ki so dolžni udeleževati se verskih vaj, ob dotičnih dneh oproščajo pouka in ali je poučevati ostale otroke. (§ 10. š. i. u. r.)

13.) Ravnatelj zavoda, oziroma šolski voditelj, da sporazumno z učitelji veronauka in oziraje se na krajevne razmere prosto ali ves dan ali en popoldan z naslednjim dopoldnevom za predpisani sprejem svetih zakramentov izpovedi in obhajila. (Min. razpis z dne 8. novembra 1880. l.)

14.) V ljudsko šolo vsprejeti otroci se morajo vedno udeleževati razglašanih verskih vaj svojega veroizpovedanja. (§ 63. š. i. u. r.)

15.) Nadzorovanje otrok v šoli se razteza tudi na nadziranje otrok pri obveznih verskih vajah. (§ 74. š. i. u. r.)

16.) Kje in kdaj naj se zbirajo udeležbi pri verskih vajah zavezani šolski otroci in kako jih je treba nadzorovati, se ustanovi po krajnih razmerah v učiteljski konferenci. (§ 10. š. i. u. r.)

17.) Kako je otroke po krajnih razmerah nadzorovati najprimernejše, določa na večrazrednicah učiteljska konferenca. (§ 74. š. i. u. r.)

18.) Porabljeni posamezne otroke za tako zvane paznike pri verskih vajah ni dopustno. (§ 74. š. u. r.)

19.) Sklepe učiteljske konference o nadzorovanju otrok mora učiteljstvo točno izvajati. (§ 122. š. i. u. r.)

20.) Šolskega vodstva dolžnost je, udeleževati se nadziranja šolske mladine pri redno postavljenih verskih vajah po učiteljski konferenci veroizpovedanja. (§ 40. drž. šol. zakona z dne 2. maja 1883. l.)

21.) Za nadzorovanje šolskih otrok pri obveznih verskih vajah se morajo uporabljati samo učne osebe dotičnega veroizpovedanja. (§ 10. š. i. u. r.)

22.) Nadzorovanje pri verskih vajah se naceima ne najaga pomožnim in postranskim učnim osebam, kakor n. pr. učiteljicam za zenska ročna dela. (Izvršilni predpis k § 10. š. i. u. r.)

23.) Katoliška šolska mladina ljudskih in meščanskih sol je primorana trikrat med šolskim letom, in sicer v začetku in na koncu šolskega leta in ob venkonocnem času prejeti zakrament sv. pokore in sv. Kresnega telesa. (Min. razpis z dne 8. novembra 1880. l.)

24.) Držati se je pravila, da se pred in po pouku opravi kratka molitev. Učiteljski zbor določi, oziraje se na razmere posameznih sol, šolske molitve ali pesmi, vzete iz knjig, potrjenih od cerkvene ali ne več nego četrtina izpovedan-pajo pred in po pouku. (Min. razpis z dne 3. oktobra 1872. l.)

25.) Dneve za prejem svetih zakramentov izpovedi in obhajila za katoliške učence določi, oziraje se na krajne razmere, šolski voditelj sporazumno z veroučiteljem, ki se naj v ta namen sporazumi tudi z dušnim pastirstvom. Dotičnim učencem je dati v ta namen pouka prosto ali ves dan ali en popoldan z naslednjim dopoldnevom. Za prejem samo svetega zakramenta izpovedi je dati učencem prosto samo pol dneva. Pri tem je okrajnemu šolskemu oblastvu paziti na to, da ob dneh prejema svetih zakramentov niso pouka prosti oni razredi, ki v njih ni nobenega ali ne več nego četrtina izpovedancev ali obhajancev. (Izvršilni predpis k § 10. š. i. u. r.)

26.) Predpisi o uredbi in zagotovitvi o verskih vajah na javnih ljudskih šolah veljajo smislu primerno tudi za zasebne ljudske šole. (§ 191. š. i. u. r.)

27.) Verske vaje so v raznih škofijah od cerkvenih višjih oblastev različno urejene in razglašene od šolskih oblastev. (Min. razpis z dne 19. februarja 1873. l.)

28.) V svrhu enakomerne ureditve verskih vaj za šolsko mladino v Ljubljani ter po zgledu drugih mest in pa tukajšnjih srednjih sol se uvede, tudi za tukajšnje ljudske šole ob nedeljah in praznikih med šolskim letom skupna služba božja, ki naj obstoji iz kratkega nagovora (ekshorte) kateheta in sv. maše.

V trdih zimskih mesecih so dovoljene olajšave, ki spadajo v področje katehetov, kateri smejo v sporazumu s šolskimi vodstvi ukreniti, da ob jako mrzlih zimskih dnevih odpade običajna ekshorta. Enako se določa, da za učence in učenke I. razreda skupna božja služba ni obvezna.

Vse druge posameznosti, kje in kdaj naj se zbirajo šolski otroci in kako jih je nadzorovati, naj določi učiteljska konferenca. (Odredba knezoškofijskega ordinariata z dne 10. decembra 1913 in pa z dne 12. maja 1914. l. in sklep mestnega šolskega sveta z dne 16. aprila 1914. l. — Razpis mestnega šolskega sveta z dne 16. maja 1914., števil. 692.)

29.) Praviloma se je držati teh-le verskih vaj, ki so uvedene po vseh škofijah za katoliške učence: 1. Kratka molitev pred in po pouku. 2. Skupna služba božja ob začetku in sklepu šolskega leta, na praznik sv. Aojzija in ob patriotičnih praznikih. 3. Udeležba pri procesiji Sv. Rešnjega Telesa. 4. Prejem sv. zakramentov izpovedi in obhajila trikrat na leto. 5. Prejem zakramenta sv. birme.

To so redne verske vaje po vseh škofijah. Poleg teh imamo pa tudi verske vaje, ki so sporazumno med cerkvenim in šolskim oblastvom uvedene v krajih, kjer krajevne razmere ne delajo ovir, in sicer: 1. Skupna služba božja ob nedeljah in praznikih ali pa dvakrat med tednom. 2. Udeležba pri procesiji sv. Marka. 3. Udeležba pri procesijah v prošnjem (križevem) tednu. (Ministrska odredba z dne 19. februarja 1873.)

Udeležba pri procesijah sv. Marka in ob prošnjem tednu ni več v navadi, pač pa so uvedene v nekaterih krajih skupne

nedeljske, oziroma tedenske šolske maše, ki so za učence dotičnih krajev obvezne.

Vse, kar ni v soglasju s tu navedenimi in še sedaj veljavnimi zakonitimi določbami in predpisi, nima veljave in se ne more od nikogar upoštevati ali uvaževati.

Komur je znana še kaka druga določba, naj jo navede!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Razglas.

Po sklepu upravnega odbora Zaveze z dne 17. aprila 1919 se vrši letosnje zborovanje Zavezine delegacije dne 5. in 6. septembra t. l. v Ljubljani. Okrajna učenijska društva morajo se sedaj skbeti, da izvolijo za to zborovanje svoje delegate. Po § 7. lit. e) odposlje vsak Zavezin član (§ 4.) na Zavezino delegacijsko zborovanje vse predsednike, oziroma od teh določene namestnike vseh posameznim deč. organizacijam (Zvezam) uclanjenih društev. Vrhu tega izvoli vsako teh društev do 50 članov po 1 delegata, s 50 do 100 članov po dva delegata, s 100 do 200 članov po tri delegate itd. Vsakemu delegatu se izvoli namestnik. Vsak delegat je dolžan udeležiti se delegacijskega zborovanja. Mandati delegatov veljajo izvolitve novih delegatov.

Zgoraj imenovani § 4. se glasi: K Zavezi lanko pristopijo vse deželne zveze učiteljskih društev; kjer takih zvez ni, pa učiteljska društva.

Prosimo cenjena društva, da se natančno ravnaajo po določilih teh paragrafov.

Obenem pozivljamo vse svoje članstvo, da ob pravem času prijavijo predloge in nasvete za delegacijsko zborovanje, da se morejo odseki posvetovati o njih in izdelati svoja poročila.

Vodstvo Zaveze.

Prijavljeni delegati.

Delegati Ljubljanskega učiteljskega društva, ki bodo zastopali društvo na delegacijskem zborovanju Zaveze dne 5. in 6. septembra, so:

1. Jakob Dimnik, nadučitelj, kot društveni predsednik;
 2. Mehletova Marija, učiteljica;
 3. Josip Ambrožič, učitelj.
- Namestniki:
1. Zupancičeva Vita, učiteljica na gluhozemnici;
 2. Zerjavova Ema, učiteljica;
 3. Josip Tratar, učitelj — vsi v Ljubljani.

Vodstvo Zaveze.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za laški okraj zboruje v nedeljo, dne 1. junija t. l., ob 9. uri v šolskem prostoru na Zidanem mostu po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Dopisi in stanovske zadeve. 3. Poročilo o letošnjem velikonočnem zborovanju Zvezne delegacije v Celju. 4. Slučajnosti. — Pol ure pred zborovanjem se vrši odburova seja in pevska vaja. Zaradi važnosti dnevnega reda se pričakuje polnoštevne udeležbe. — Odbor.

+ Učiteljsko društvo za novomeški okraj. Na Catežu pod Zaplalom je imelo 15. t. m. Učiteljsko društvo za novomeški okraj svoj 29. občni zbor. Lepo število nas je prihitelo v prijazno vasico vzlic temu, da so nam jutranje ure kazale dokaj kislasto lice. Pa božja porodnica je videla Zavezarje in zjasnilo se je nje sinje oko od vzhoda do zahoda.

Po pozdravnem nagovoru društvene-ga predsednika tov. Matka smo načeli takoj dnevni red, in sicer s predavanjem tovariša Hočevarja »O naši strokovni organizaciji.« — Referat je bil globoko zamišljen in vseskozi utemeljevan. V tozadeven razgovor je med drugimi posegel tudi vrli naš tov. Gangl, ki je ta dan zopet prihitel v našo sredo. Povedal je marsikaj zanimivega o ustanovitvi UJU. — 20.000 bratskih učiteljev in učiteljic naše kraljevine sili z neodvratno silo v eno samo mogočno stanovsko združenje. — Kdo te vpraša po političkem prepričanju, kdo se spodtika ob tvojem svetovnem naziranju? Učitelj si jugoslovanski, in to dejstvo ti nalaga dolžnost, da si organizovan v Uniji: šoli, stanu in sebi v korist. Smešno in izobraženemu človeku zoprno pa je vedno poudarjanje svobode v kulturnih in političkih vprašanjih, kakor da so nas res ta vprašanja svojčas razcepila in ne rokovaška politika Šustersičeve dobe. Proč torej s pogajanjem in pripravljalnimi odbori! Naše centrale naj se čimprej zgrnejo v skupno vrsto, dosedanja učiteljska (okrajna) društva pa naj ostanejo (kakor pravi zadnji »Tovariš«) kot nekaki kadri UJU. Kdor ima dobro in pošteno voljo, bo z nami; kdor ne, naj tava sam! —

uredbe bi bile potrebne tudi drugod, ne samo v Zagrebu.

— **Prepoved dijaških svetov v Zagrebu.** Poverjenik za uk in bogočastje na deželni vladi v Zagrebu je prepovedal dijaške svete, ker so prekoračili delokrog, ki so ga prvotno določili in ga je bila vlada tudi odobrila. Odslej je dijakom samo dovoljeno pod nadzorstvom profesorjev ustanavljati razredne občine, ki se eventualno lahko združijo v zavodne občine.

— **Vseučilišče v Skoplju.** Iz Belgrada nam poročajo z dne 19. t. m.: Na predlog ministra prosvete je sklenila vlada, da se otvori v Skoplju vseučilišče, in sicer za začetek samo s pravno in filozofsko fakulteto.

— **Nabavni prispevki.** Demokratski klub je dne 12. t. m. po svojih zastopnikih interveniral na pristojnih ministrstvih glede izplačila enkratnega nabavnega prispevka državnim uradnikom. Ker je pričakovati, da se tudi druge stranke v Narodnem predstavništvu zavzamejo za ta materialni priboljšek, se smemo nadejati čim hitrejšega in ugodnejšega uspeha. Ako priznajo nabavni prispevek državnemu uradništvu, ga dobi tudi učiteljstvo poleg novih 100 % k sedanjim draginjskim dkladam.

— **Italijanizacija naše dece.** Okrajni šolski svet v Kopru je sklenil, otvoriti v različnih središčih v zasedenem ozemlju tečaj za slovenščino in hrvaščino za učitelje italijanske narodnosti. Temu učiteljstvu bodo poverili posebne zaupne naloge. Kakšne, si lahko mislimo.

— **Slovanski jeziki na vseučilišču v San Francescu.** Na vseučilišču v San Francescu, ki ga obiskuje okrog 700 slušateljev, je ustanovljena katedra za slovanske jezike, in sicer za ruski, češki in srbohrvatski jezik. Profesor slovanskih jezikov je Georges Ucyes.

Polemika.

Zaupajmo!

Sedaj, ko vršimo intenzivno in smotreno delo za združenje vsega učiteljstva kraljestva SHS v enotno strokovno organizacijo, nimajo nekateri ljudje nujnejšega dela, nego da izrekajo dvome o možnosti takega združenja. Prva in zadnja možnost je naša dobra, poštena in moška volja! Kdor nima te, dobi vse polno izgovorov, da naše prizadevanje pač lahko zavira, a zadovoljivega konca ni mogoče preprečiti. Na napačni poti je tudi vsak, kdor išče ob tej priliki strankarskih, sebičnih ali kakršnihkoli koristi in pridobitev. Nam gre za blaginjo vsega učiteljstva naše države, nam gre za razvoj našega šolstva in potemtakem za kulturno bodočnost naroda. To je naš končni smoter. Vsaki dragačni nameni, posebno pa vsi osebni momenti so že iz vsega početka absolutno izključeni! Kdor je prešinjen od stanovske zavrednosti in kdor ni inficiran od političke kuge polpreteklosti, ta ne omahuje v svoji dobri veri v bodočnost, ampak mirno in zaupno čaka bodočih dogodkov! Izgubiti ne moremo ničesar — nasprotno, vse samo pridobimo! Malodušnikov in intrigantov ne poslušajte, temveč se opirajte na trezni preudarek, ki nam kaže pot pod skupno streho ter zbližuje vse tovariše in tovarišice v čuvstvu zaupanja ter iskrenega, odkritega hotenja! Vsi hočemo v UJU! Kdor pa hoče drugače, ta dokazuje, da mu ni do naše stanovske skupnosti. Razpravljajte o naših načrtih temeljito in stvarno! Naposled pridemo do sklepov, ki uresničijo naše načrte.

E. G.

Srednje šole in pritlikline.

V »Slov. Narodu« z dne 13. maja t. l. št. 111., piše pod naslovom »Srednje šole in pritlikline« neki profesor zasmehljivo o ljudskošolskih učiteljih.

Gotovi gospodje pač hočejo, da nismo mi za nobeno rabo; jako so nam nevoščljivi za naše uspehe. Hoteli bi, da bi njim bilo povsod z rožicami poslano, a drugi — pehajte se! Vprašam: Ali je oni »neporabni nadporočnik - ljudskošolski učitelj« podobno vojnemu kuratom in zdravnikom bil takoj prvi dan imenovan v tem činu? Gospod profesor, povejte mi, ali ni tudi ta ljudskošolski učitelj moral garati in služiti Švabu po vseh mogočih kurzijah in šolah, preden je postal oficir ter dobil dve zlati zvezdi?

Ali je morda ta profesor navajen protekcije, da jo išče celo pri avstrijskih vojakih? Ali ni to bilo prav, da so tudi drugi mogli avanzirati do oficirjev, pa četudi brez znanja — klasičnih jezikov?

Gospod srednješolski profesor je uverjen, da je avstrijska vlada ljudskošolski učiteljski stan protežirala kot n. pr. aktivne oficirje, ko je pri etapnem poveljstvu držala — »neuporabnega nadporočnika ljudskošolskega učitelja«.

V tej vojni sem tudi jaz mnogo izkusil in v svojih mnogovrstnih dodeljenih spoznal profesorja, ki je bil ... kot noč: zmožen ni bil niti za ljudskošolskega učitelja ter bil v Belgradu kot tak odstavljen, pa mi niti v sanjah ne pade na um, da bi ta slučaj uporabil proti vsemu stanu.

Tudi jaz sem bil nadporočnik-ljudskošolski učitelj (pljunite na mene, gospod profesor!) pa sem imel za komandanta celih 6 mesecev starejšega nadporočnika, ki je bil v civilu kaznilniški paznik, v strelnem jarku nas je znal voditi bolj kot kak — srednješolski profesor klasičnih jezikov.

Drago Hudé.

Iz Jugoslavije.

— **Kaj je s prejemki vpokojencev?** Iz krogov vpokojenega učiteljstva nam pišejo: Smo ze skoro v juniju, pa se nimamo prejemkov, priznanih se pozimi. Med tem so ze drugic »regulirali« draginjske doklade, a mi se ne cutimo dobrot prejšnjih ukrepov. Vpokojeencev vendar ni toliko, da se ne bi dalo izvršiti dela v par aneh, in koliko casa je že preteklo, kar smo predložili svoje dokumente vis. šol. svetu! Pozivljamo nujno visji šol. svet, oziroma dež. vlado, da izvrši takojšnje izplačilo naših skromnih prejemkov. Naše razmere ne puste odlašanja: beda med nami je neznošna. — Obenem bi bilo pametno napraviti konec onemu predpotopnemu izplačevanju pokojnin potom davčnih uradov, ki so itak preoblozeni z delom. Sedaj, ko že imamo lastno pošto hraninico, bo gotovo za vse prizadete izplačevanje potom tega zavoda najpriročajnejše. — Opomba uredništva: Na pristojnem mestu smo se informirali in smo dobili pojasnilo, da bo uvrščenje vpokojenega učiteljstva v nove plačilne stopnje gotovo ta mesec. To delo dogotavlja posebna komisija na višjem šolskem svetu. Gotovo je, da tudi deželno knjigovodstvo pospeši nakazila, tako da prejmejo vpokojenci nove prejemke z doplačili od 1. januarja t. l. tekom meseca junija, zanesljivo pa 2. julija. Vsak pa lahko dobi na račun novih prejemkov predujem. Obrniti se mora le z vlogo na višji šolski svet. Z nasvetom glede izplačevanja pokojnin potom poštnege čekovnega urada se popolnoma strinjamo. Vodstvo Zaveze bo na pristojnem mestu posredovalo, da se to uresniči.

— **Iz mestnega šolskega sveta ljubljanskega.** O redni seji mestnega šolskega sveta, ki se je vršila v soboto, dne 10. maja 1919, smo prejeli sledeče obvestilo: Predsednik proglasi sklepčnost in otvori sejo. Zapisnikar oglašuje bistvenejše kurencije, ki se vzemo na znanje. Odobri se zapisnik zadnje seje z dne 10. aprila 1919. Na znanje se vzame poročilo o živahnem protialkoholnem gibanju na ljubljanskih ljudskih in meščanskih šolah. Naprositi je mestne šolske in druge zdravnike, da prirede po šolah poučna predavanja proti alkoholizmu za mladino in za starše. Povabiti je tudi načelstvo »Svete vojske«, naj sodeluje pri tem občeukoristnem gibanju v splošni dobrobit ljudstva. Na znanje se vzame poročilo o dosedanjih predpripravih za ustanovitev javnih meščanskih šol v Ljubljani. Učni načrti so deloma že pripravljeni, ostalo je pospešiti in vse načrte predložiti anketi strokovnjakov, da se čim prej uveljavijo sklepi občinskega sveta glede otvoritve šol in predloži ves elaborat mestni občini in višjemu šolskemu svetu v končno odobrenje. Prošnjo nekega učitelja za podaljšanje bolniškega dopusta je predložiti višjemu šolskemu svetu s priporočilom da ji ugodi. Nasvetu, da se dovoli zopet v predvojnem času veljavni, majniški izlet šolske mladine in da dobi v ta namen en dan prost, ki ga določi šolsko vodstvo, se pritrdi. Ko se reši še nekaj internih vprašanj, zaključijo predsednik sejo.

— **Vzkliki trpljenja.** Preteklo nedejo se je vršil v ljubljanskem Unionu shod beguncev z ozemlja, ki so ga zasedli Italijani. — Župnik-begunec Budin je dejal: »Begunci poznamo samo eno stranko, ki jo edino priznavamo in ki ni nobena druga kakor kraljestvo SHS. Apeliramo na ves kulturni svet ob 11. uri, naj ne zatre čuta pravičnosti! Italijani so sicer poslali v Pariz zaboje zlata in nad 400 vlačug, da bi delale zanje reklamo, toda v kljub temu pri de čas, ko bo zmagala pravica in resnica!« — Nato je govoril A. Kozman: »Begunec je 15 do 20 tisoč, ki se ne morejo vrniti domov. V Strnišče je okrog 3000 beguncev, ki so sicer s hrano preskrbljeni, toda obleke nimajo. Imamo nad 300 begunskih dijakov, ki so popolnoma odtrgani od svojcev in brez vseh sredstev. Na Hivatskem je okoli 2000 naših begunskih otrok, ki pa zanje nihče ne ve, kje so in kako se jim godi. Ko so matere povpraševale po teh otrocih, so jih tolažili, da se jim dobro godi. Nedavno pa se je vrnilo 30 bolnih in ušvihl otrok v Ljubljano, odkoder so jih

poslali v Strnišče. Glavna krivda vsemu temu je, ker ni prave orientacije.« — Strašno! Tako nam gine naš naraščaj — naša bodočnost — naša nada ...

— **Razpis služb.** Za dvorazredne trgovske šole v območju deželne vlade za Slovenijo se razpisujejo za šolsko leto 1919/20 4 mesta učiteljev knjigovodstva, dopisja, trgovskega računstva in trgovinstva. V poštev prihajajo tisti, ki imajo izpit za poučevanje naštetih predmetov na dvorazrednih trgovskih šolah. Ako bi pa teh ne bilo, se bodo upoštevale prošnje tistih, ki so izpolnili pogoje, da se morejo pripustiti k izpitu. (Dovršitev nižje gimnazije, realne gimnazije ali realke in absolviranje popolne javne trgovske akademije. Zadostuje tudi dovršena srednja šola in absolviranje abiturientskega tečaja. Poleg tega se zahteva najmanj triletno praktično delovanje v blagovni trgovini, oziroma v banki). Natančnejša pojasnila daje interesentom ravnateljstvo Slovenske trgovske šole v Ljubljani.

— **Izpraševalna komisija.** Za prehodno dobo do nove ureditve se je sestavila za učiteljske kandidate na dvorazrednih trgovskih šolah v območju deželne vlade za Slovenijo posebna izpraševalna komisija, ki sestoji iz sledečih članov: Franc Verbič, profesor I. drž. gimnazije, predsednik in izpraševalec za prirodoznanje, prirodoznanstvo in blagoznanstvo; Josip Gogala, ravnatelj Slov. trg. šole, izpraševalec za knjigovodstvo, dopisje, trgovsko računstvo in trgovinstvo; dr. Vinko Sarabon, prof. I. drž. gimnazije, izpraševalec za trgovsko zemljepisje. Prijave za izpit naj se vlagajo na ravnateljstvo Slovenske trgovske šole v Ljubljani.

— **Zavednost idrijskih učiteljic.** Laška gosposka je v Idriji zahtevala od učiteljic, naj obljubijo zvestobo »novi domovini«. Te so po svoji ravnateljici sporočile, da tega ne store, ker še ni znan sklep mirovne konference, komu pripade Idrija. Lahki so bili zaradi takega odgovora razlučeni ter so ravnateljico Marijo Kavčičevo zastražili in ji zapretili, da jo internirajo. Ko so učiteljice to zvedele, so se zavzele za svojo ravnateljico ter laški oblasti sporočile, naj internira katerokoli izmed njih, le ravnateljice ne, ker je ta storila le to, kar so ji učiteljice naročile. Ta odločnost in solidarnost je imponirala celo laški gospodi! — Čast in priznanje kolegijam v zasedeni Idriji, ki je bila, je in ostane naša! In stanovsko zavedne učiteljice tudi!

— **Osebnosti.** Z ozirom na potrebe narodnega šolstva so iz službenih ozirov začasno premeščeni: Josip Poljanec, učitelj pri Sv. Ilju v Slovenskih goricah, za začasnega strokovnega učitelja na deško meščansko šolo I. v Mariboru; Henrik Bregant, nadučitelj v Keglju, in Ana Bregantova, učiteljica v Keglju, za nadučitelja, oziroma za učiteljico na Sladki vrh pri Trnovem. — Angela Lebarjeva, stalna učiteljica na Polenškaku je začasno premeščena na šestrazrednico pri Sv. Lovrencu v Slovenskih goricah. — Oduščeni sta: Izabela Sarkova, strokovna učiteljica na dekliški meščanski šoli I. v Mariboru, in Eleonora Kraljkova, začasna učiteljica na deški ljudski šoli III. v Mariboru. — Z ozirom na potrebe narodnega šolstva je iz službenih ozirov začasno premeščen Dragotin Urbich, učitelj pri Sv. Jakobu v Slovenskih goricah, za začasnega strokovnega učitelja na deško meščansko šolo I. v Mariboru.

— **Neverjetno!** V »Slovenskem Narodu« beremo neverjetno zgodbo o čudnem postopanju občinskega odbora v Sv. Križu pri Kostanjevici. Na dnevnem redu občinske seje dne 27. pret. mes. je bil razgovor o razširjenju ondotne šole. Vrhutega so razpravljali možakarji tudi o dveh prošnjah za podelitev gostilniške koncesije. Občinski odbor je te zadeve rešil na županov predlog s parolo: »Vun s šolo, not z oštarijo!« — češ, da oštarij ni nikoli odveč, šol pa ne potrebujemo. V občinskem odboru sede tudi analfabeti. Okrajni šolski nadzornik ni obvestil šolskega voditelja o tej zadevi, o kateri so potem sklepali ostanki Šusteršičeve vlade sami.

— **Nemška kultura.** Iz Celovca poročajo, da so nemški koroški tolovaji v Velikovcu umorili dve šolski sestri. — V Celovcu so zaprli tiskarno Mohorjeve družbe, ustavili list »Mir« in zaplenili večje število slovenskih knjig. Kdaj pride maščevanje in kakšno bo?

— **Iz Pulja** nam pišejo: Sestra Elekta Lastnovska je poučevala otroke za prvo sv. obhajilo, seveda v hrvatskem jeziku. Karabinjerji so zvedeli za to »pregreho«, pobrali vse knjige, otroke razgnali in sestro Elektro nesramno ozmerjali. Sedaj je pa rešen — laški Pulj!

— **Predaja šulferajnske šole v Poljčanah.** Gerent občine Pekl gosp. Vode-nik je v imenu občine prevzel poslopje in inventar šulferajnske takozvane Roseg-

gerjeve šole v Poljčanah. Pri predaji so bili navzoči kurator šulferajnskih šol za mariborski okraj dr. Urban Lemež, bivši vodja šulferajnske šole Schmuck in zastopniki krajnega šolskega sveta poljčanskega. Učitelj Schmuck, ki je bil eden najstrastnejših vsenemških agitatorjev v okraju, še vedno stanuje v šoli.

Srednješolske vesti.

Učiteljskišniki ljubljanskega učiteljskega uprizore v torek, dne 27. t. m., v dramskem gledališču Funtkovo dramo »Tekma«. Čisti dohodek je namenjen za Cankarjev spomenik. — Opozarjamo na to gledališko predstavo!

— **Podržavljenje dekliškega liceja v Ljubljani.** Občinski svet ljubljanski je sklenil, naj se dekliški licej podržavi in izpremeni v osemrazredno realno gimnazijo. Na zadnji občinski seji so razpravljali o dopisu deželne vlade, poverjenstva za uk in bogočastje, glede eventualnega prevzema mestnega dekliškega liceja v last in upravo državne naučne uprave. Predlog finančnega odseka je, da se mestni dekliški licej za lastno nabavno ceno 726.000 K (sedanja vrednost nad 2 in pol milijona K) odstopi državni naučni upravi, a samo pod pogojem, da ostane poslopje ohranjeno prvotnemu namenu, namreč ženski šolski obrazbi, in da bi smela mestna občina v slučaju, da bi se ta pogoj ne izpolnil, kupiti poslopje zopet za isto ceno. Predlog je bil sprejet.

— **Gimnazijsko poslopje v Celju.** Za dovršitev zgradbe gimnazijskega poslopja v Celju, ki je zaradi stanovanjske bede in iz zdravstvenih in pedagoških ozirov nujno potrebna, je deželna vlada dovolila potrebni kredit.

Književnost in umetnost.

— **»Zvonček«.** Izšla je 3. in 4. številka z bogato in lepo vsebino. 5. številka je v tisku ter bo razposlana še ta mesec. — Pridobivajte »Zvončku« novih naročnikov!

— **»Sokol«,** glasilo Slovenske Sokolske Zveze. Doslej so izšle 4 številke (v dvojnatih zvezkih) tega novega glasila Slovenske Sokolske Zveze, ki ga tiska Učiteljska tiskarna. Vsebinska njegova je naravnost odlična po kakovosti in obliki. Učitelji Sokoli naj si naroče ta list, da se poglobe v lepoto sokolske misli in jo propagirajo med narodom z besedo, delom in sokolskim zglednim življenjem. List stane letno 12 K.

— **»Sokolici«,** list za sokolski naraščaj. V Učiteljski tiskarni je začel izhajati »Sokolici«, list za sokolski naraščaj, pod uredništvom dr. Ivana Laharja. Izšla je 1. in 2. številka z bogato in ilustrirano vsebino. Naslovno stran in glavo je narisal tovariš Dragotin Humek. Učitelje Sokole opozarjamo na ta list s pozivom, naj skrbijo za njegovo razširjanje med sokolskim naraščajem. Cena »Sokolici« je za vse leto 10 K.

— **Ljubljanski Zvon.** V letošnjem letniku Ljub. Zvona zbuja veliko pozornost zgodovinski roman znanega našega romanopisca dr. Ivana Tavčarja. Dejanje romana se vrši za tridesetletne vojne v Škofiji Lohi in okolici in opisuje vse grozote in podivjanost tedanjega časa. Poleg glavnega romana prinaša Ljub. Zvon manjše novele, eseje in pesmi. V aprilovi številki je natisnjena krasna pesem Pavla Goljca »Procesija«, ki je dobila častno nagrado. — Ker sta odšla Oton Župančič in Milan Pugelj na daljši dopust, je prevzel s peto številko uredništvo lista znani literarni kritik dr. Glonar. — Naročniki na letošnji letnik Ljub. Zvona se nekaj časa še sprejemajo, ker so še vse letos izišle številke na razpolago. Naroča se v Tiskovni zadruzi v Ljubljani, Sodna ulica 6. Celoletna naročnina znaša 30 K. — Slovencem v zasedenem ozemlju, ki so naročeni na Ljub. Zvon, naznanja upravništvo, da so prihranjene zanje vse letošnje številke.

— **Koncert pevskega društva »Ljubljanski Zvon«.** Dne 16. maja t. l. je priredilo odlično pevsko društvo »Lj. Zv.« v veliki dvorani Narodnega doma koncert pod vodstvom svojega neumorno delujočega in požrtvovalnega pevovodje Z. Prelovca. Sodelovali so poleg društvenega zbora člani narodnega gledališča: R. Zika, Iv. Trošt, M. Dežela in L. Žika, Fr. Mohorič in mlada pianistka N. Potočnikova.

Na vzporedu so bili moški zbori, izmed katerih je glede izvajanja pohvalno omeniti oba Devova zbora koroških narodnih pesmi. Prelovčev moški samospjev »Zapoj mi pesem, o dekle« je sad naprednega stremljenja skladateljevega. Izmed mešanih zborov, ki smo nekatere slišali že pri zadnjem društvenem koncertu v Unionu, se je še najbolj gladko odpel Gerbi-

čev nedolžni »Pomladni spev,« ki pa zbog svojega bolj šolarskega teksta in muzikalne preprostosti menda ne sodi med koncertne pesmi. — Fr. Mohorič (tenor) je zapel Prochazkovo »Tak si lepa« in arijo iz opere »Werther« ob čednem klavirskem spremljevanju Nilke Potočnikove še precej zadovoljivo. — Kot najsijajnejši in privlačni točki vsega vzporeda sta bili v prvi vrsti prekrasni kvartet Čajkovskega v D-duru in en kvartetni stavek našega nadebudnega skladatelja L. M. Skrjanca. Mladi umetnik je v izrazu modern in plemenit, in vidi se takoj, da študira le ob najresnejših prvovrstnih proizvodih svetovne literature. Žel je povsem zaslužen, buren aplavz in prejel kot izraz razveseljivega priznanja velik lovorjev venec. Njemu in izvajajočim za prekrasno izvajanje najiskreneje čestitke! Nudil se nam je izreden užitek, ki so ga, žal, nekateri po svoje resno glasbo umevajoči brezbrizneži kalili s pohajanjem po hodniku in z večnim loputanjem vrat. Ali naj najeti vratarji samo vstopnice pobirajo? Zakaj ne zavrnejo kategorično brez pardona vsakogar, ki hoče med izvajanjem brezpotrebno v dvorano ali iz nje — pa naj bo potem Peter ali Pavel?

Koncert je bil precej dobro obiskan. Ob tej priložnosti prejmi pevovodja Z. Prelovec za trudapolno delovanje in za povzdigo slovenske glasbe zagotovilo iskrene hvaležnosti! Srčno želimo, da z neskaljenim veseljem vztraja dalje na kulturnem polju in povede svoj pevski zbor na čimdalje višjo stopnjo popolnosti in dovršenosti!

Jos. Pavčič.

Za naše meje. Primorski Slovenci ostanejo zvesti jugoslaviji! Govor poslanca dr. Dinka Puca v adresni debati Narodnega predstavništva v Beogradu dne 23. marca 1919. — Ljubljana 1919. — Cisu donosek je namenjen v podporo šolstva v zasedenem ozemlju. — Str. 12. — Cena 1 K 50 vin. — Poslanec dr. Puc je izčrpno govoril v Narodnem predstavništvu o naši Primorski, neovržno dokazujoč, da imamo do te svoje zemlje neizpodbitno pravico. Največjo pravico do Primorske pa nam daje jasna in neomajna volja naroda, ki je tamkaj naseljen od davnih vekov, ki je bil, ki je in ki ostane naš. V nobenem narodu vsega sveta ni samoodločba takó nedvomno izražena, nego v tem najzavednejšem in najkrepostnejšem delu našega naroda, v katerega imenu priznava poslanec dr. Puc »kot svojo državo edino le kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki ji ostanejo zvesti do smrti!« Cetudi začasno, a za vedno ne izgubimo svojih primorskih bratov. Kdor to ljudstvo pozna, ve, da mu pride osvobodjenje in končna združitev z nami. Krivica je ogromna, trpljenje je silno — toda za Velikim petkom pride Velika noč!

Kapljice za srca in možgane družini Slovencev, Hrvatov in Srbov za uporabo ob postnih dneh. Zapisal M. K. Gregor. — Ljubljana. Tisk Učiteljske tiskarne. Samozaložba. 1919. Str. 30. Cena 1 K. — Te kapljice je natočenih v lični posodi 130. Grenke so in sladke, kakor drugače ni mogoče, ker jih je nakuhala gospa Resnica. Mnogoteremu se bo ob njih vonju zavihal nos, drugi se bodo natihome muzali. Umetniške oblike in slovniške popolnosti ne moremo prisoditi tem verzom, a jedro je zdravo, beseda preprosta in brez olesav. »Ljudski filozof« je motril dogodka in razmere z zdravimi očmi. G.

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE.

Prostovoljni organizacijski davek.

(Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. dec. 1918.)

XXI. izkaz.

Po 20 K: Žirovnik Janko — Borovnica; E. Gerkmanova — Mengeš. Po 10 kron: Tscherne J. — Kočevska Reka. — Tov. Tscherne nam piše: »Priloženih 10 kron pošiljam s prošnjo, da porabite ta kamenček za izgradbo svoje Zaveze. Naj bi ji bilo usojeno, da še dalje šoli in učiteljstvu pribori uspehe.« — In kje ste še premnogi tovariši in tovarišice, da Vaših imen in doneskov nikakor ne morem izkazati? Prosim, kaznujte vprašalca s tem, da mu pošljete svoje doneske! — Današnji izkaz 50 K. Prej izkazanih 5590 kron. Skupaj 5640 kron.

Ivan Petrič,
Ljubljana — Sp. Šiška

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Več učiteljic: Pozivljate nas, naj objavimo v svojem listu izid izpitov učne usposobljenosti zadnjega termina, ker to gotovo zanima učiteljstvo. — Radi bi Vam ustregli, toda ni nam mogoče, ker nismo od izpraševalne komisije prejeli nobenega poročila. Prejšnja leta nas je vedno obvestila o izidu; zakaj je sedaj to opustila, ne vemo.

A. S. v P.: Porabimo o priliki.
Gornji grad: Predlogi so navedeni v poročilu. Dopis smo izročili vodstvu Zaveze v daljnje uradno poslovanje.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Fran Marolt.
Last in založba »Zaveze jugoslovanskega učiteljstva«.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Glasom sklepa se je upravnega odbora Zaveze z dne 17. aprila t. l. je določena cena Zavezinim listom za nečlane naročnike za vse leto, in sicer:

Učiteljski tovariš . . . K 20:—
Popotnik . . . » 16:—
Zvonček . . . » 15:—

Naročnino za vsak list je treba poslati naprej. Na naročbe brez istodobno vposlane naročnine se upravnštva Zavezinih listov ne ozirajo.

Razglas.

»Jugoslovanska knjigarna« v Ljubljani je odkupila vso Ed. Hötzelnovo zalogo velikih slovenskih in srbskih zemljevidov z vsemi pravicami vred.

Na razpolago so:

- 1.) Orožnov zemljevid Kranjske (merilo: 1 : 130.000), sezajoč preko Gorice, Trsta, Reke, Zagreba, Maribora, Celovca itd. velja nalepljen 60 K.
- 2.) Orožnov zemljevid Primorske (Goriške, Trsta, Istre) v istem merilu in v isti izvršitvi, sezajoč preko Ljubljane, Reke in globoko na jug, nalepljen 60 K.
- 3.) Orožnov zemljevid Palestine (merilo: 1 : 200.000), nalepljen 54 K.
- 4.) Orožnov zemljevid polut (merilo: 1 : 20.000.000) nalepljen 40 K.
- 5.) Orožnov zemljevid Evrope (merilo: 1 : 4.000.000), nalepljen 40 K.
- 6.) Nadalje zemljevidi s srbsko nomenklaturu v cirilici:

- a) Mandić Planiglobi (brez državnih mej), nalepljen 50 K.
- b) Stojičić: Palestina (merilo: 1 : 236 tisoč), nalepljen 45 K.
- c) Mandić: Evropa (merilo: 1:4.000.000), nalepljen 40 K.

V Ljubljani, dne 30. aprila 1919.

Poverjenik za uk in bogočastje:

dr. Verstovšek, s. r.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 30. aprila 1919 **K 132.220-36.**

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/20, do 1/26. ure popoldne.

Pravkar je izšel v zalogi
Učiteljske tiskarne

r. z. z. o. z.

v Ljubljani

SLOVENSKI METULJAR,

spisal Julij Bučar,

navodilo, kako je loviti, rediti, razpenjati metulje in kako urejevati zbirko; z morfološkim opisom metulja v vseh preobrazbah. S 15 slikami.

Cena K 5.—

To knjigo, ki je edina svoje vrste v slovenskem jeziku, priporočamo najtopleje vsem, ki si napravljajo zbirko metuljev. — Posebno pripravna je za srednješolce.

Izšla je:

Kratka srbohrvatska slovnica za Slovence.

Sestavil dr. Josip Mencej.

— Cena 2 kroni. —

V Ljubljani 1919. — Natisnila in založila Učiteljska tiskarna.

Naročila sprejema Učiteljska tiskarna v Ljubljani, Frančiškanska ulica številka 6.

Izšel je četrti zvezek

Ganglovih Zbranih spisov za mladino.

VSEBINA: 1. Fantje od fare. — 2. Z doma. — 3. Bolnica. — 4. Generalček. — 5. Čestitka. — 6. Zadnja pot. — 7. Najboljše — zdravilo. — 8. Stric iz Amerike. —

Cena vezanemu in ilustrir. zvezku (100 str.) po 4 50 K.

Naročila sprejema

Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ulica 6.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta«, v Ljubljani, r. z. z. o. j.

Čekovni račun št. 797.

Zadružnik našega denarnega zavoda postane lahko vsak, kogar sprejme načelstvo. Delež 50 K, se mora takoj polno vplačati. Posebno se priporočajo ti deleži kot osnovne glavnice učiteljskih društev. Deležne vloge se obrestujejo po 5%.

Vstopnine se enkrat za vselej plača 2 K.

Hranilne vloge se sprejemajo od vsacega, ako tudi ni zadružnik. Obrestna mera je 4 1/2%. Obrestovanje se pričenja dvakrat na mesec in sicer: 1. in 16. dne vsacega meseca.

Posojila se dajo le zadružnikom na osebni kredit po jako ugodnih pogojih. Posojila dovoljuje načelstvo. Načelstvene seje so vsako 2. in 4. delavno soboto v mesecu. Zadruga plačuje na željo za svoje dolžnike premije ter tudi posreduje pri zavarovanju.

Vrača se po spodaj navedenih načinih. Vsakdo si lahko izbere način vračila po svoji osebni potrebi in po svoji plačilni zmožnosti.

Vsacih 100 K posojila se vrača po načinu:

mesečnih rokov	rokov	rok
A v 12 in sicer	11 a 9 K — h,	12. 4 K 73 h
B " 18 " "	17 " 6 " — "	18. 3 " 56 "
C " 24 " "	23 " 4 " 50 "	24. 4 " — "
D " 38 " "	37 " 3 " — "	38. — " 66 "
E " 46 " "	45 " 2 " 50 "	46. 1 " 81 "
F " 60 " "	59 " 2 " — "	60. — " 70 "
G " 70 " "	69 " 1 " 75 "	70. 1 " 42 "
H " 85 " "	84 " 1 " 50 "	85. 1 " 26 "

Informacije pošilja zadruga vsakomur franco, kdor vpošlje 30 h v pisemskih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se **ne odgovarja.**

Dopise je naslovljati edino na zadrugo, ne na posamezne člane načelstva. Zadržni lokal je v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Uradne ure za stranke so izveniški praznikov vsak četrtek in vsako soboto od 1/2 5. do 1/2 6. ure popoldne.

Prispevajte za rezervni sklad Zaveze

Najpripravnejša in najlepša darila za otroke

so

MLADINSKI SPISI,

ki jih je izdalo in založilo

»Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani«.

Cena vsaki knjigi, ki je lepo vezana in bogato ilustrirana, je s poštnino vred le 3 K 30 vin.

„ZVONČEK“.

List s podobami za slovensko mladino.

Letniki od XVII. do XIX.

V navadni vezbi 10 K, elegantno vezan 13 K.

Vsi ti spisi se naročajo v »Učiteljski tiskarni« v Ljubljani in v vsaki knjigotržnici.

Izšla je brošura:

Novi prejemki aktivnega in upokojenega učiteljstva, vdov in sirot.

Naredba celokupne deželne vlade za SLOVENIJO z dne 14. februarja 1919.

Naročila sprejema Učiteljska tiskarna v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6.

Cena 1 K.